

Az uradalmi katolikus iskolák

Csorvás külterületén több majorban volt katolikus iskola. Közülük a Károly-majori, majd Rudolf-majori és a nagymajori, majd kismajori katolikus iskolával fogok foglalkozni.

A Károly-majori, majd Rudolf-majori katolikus uradalmi iskola (1880-1948)

A 19. század második felében a Wenckheim grófok négy majorsággal rendelkeztek Csorváson. Közülük kettő, a Rudolf- és a Károly-major került gróf Wenckheim Béla birtokába. Itt volt intéző akkoriban Voit Lajos, Bartók Béla nagybátyja. Először ő fordult a grófhoz, hogy létesítsen egy uradalmi iskolát, melynek felügyeletét a katolikus egyház látná el. A grófi birtoktesteken 104 család élt gyerekestül. Ehhez jöttek még a tanyavilágban élők gyermekei is, így bőven megvolt a gyereklétszám az iskolához.

A kérést úgy gróf Wenckheim Géza, mint az Egyház támogatta. A gróf politikai okokból: a szociáldemokrata mozgalom hatásainak semlegesítését az analfabétizmus felszámolásában látta. Az egyháznak a szociáldemokrata mozgalommal kapcsolatos negatív tapasztalatai mellett voltak más szempontjai is. Ebben ez időben jelentek meg a neoprotestáns eszmék a tanyavilágban. A nazarénus, a baptista, az adventista hatás erősebben érződött a községtől távolabbi területeken. Ide az egyház nem nagyon tudott elérni, viszont szép számmal voltak a neoprotestáns szektáknak híveik, akikhez, házhoz vitték hitelveiket. Ezekkel szemben a katolikus egyház tehetetlen volt, ugyanis egy lelkésszel és egy tanítóval rendelkezett. Javította a helyzetet az iskola megnyitása. Ez egyúttal alkalmas volt arra, hogy a lelkész misét celebráljon, gondozza a hívek lelki életét.

Az iskola 1880-ban nyílt meg a Károly-majorban. Az első tanító a képesítés nélküli Kovács István lett az első tanító. Őt Gulgilits Antal váltotta, aki a hitélet szervezéséből is kivette a részét. Később a szegedi polgári iskola igazgatója lett.

1893-ban az iskolát átköltöztették a faluhoz közelebb eső Rudolf-majorba. A gyermekek számára sokkal jobb körülményeket tudtak biztosítani. Minden szempontból kedvezőbb volt. A tanító Sántha Sándor lett, aki a kismajori iskolából érkezett. Itt is egymást váltották a tanítók, mígnem 1904-ben Hirsch József érkezett az iskolába. Stabilizálta az oktatást. Tíz évig tanított itt, majd az I. világháború kitörésekor bevonult katonának. Az orosz frontra küldték. 1915. szeptember 24-én hősi halált halt.

Az új tanító Betucker Elek lett. Ellene komoly problémák merültek fel. Különösen magánélete ellen merültek fel igen komoly kifogások. 1920-ban elbocsátották. Ezután rövid ideig

Kovács Margit, majd Kiss Margit tanított. Ezután érkezett Sasvári (Simertsberger) Mária, aki rendbe szedte az iskolában uralkodó állapotokat. 1927 és 1948 között tanított az iskolában. Ebben az időszakban az iskolán kívüli nevelés színterévé vált az iskola. Vonzáskörzetében 500 ember élt. A tanulók létszáma 80-100 fő körül mozgott. Ennek mintegy 70%-a volt katolikus. Komolyan vette azt a lelkiismereti kérdést, hogy hit vagy hivatás. Profi módon megoldotta a kérdést: betegségére hivatkozva nyugdíjba vonult.

Az iskola sorsa ugyanaz lett, mint a többi felekezeti iskoláké. Az 1948. évi XXXIII. Törvénycikk alapján államosították.

Nézzük meg, kik tanítottak ebben az iskolában.

A tanító neve	A szolgálat ideje
Kovács István	1880-1883
Gulgilits Antal	1883-1893
Sántha Sándor	1893-1895
Jankó Károly	1895-1899
Sárosi János	1899-1902
Balázs Géza	1902-1903
Tucikovics Béla	1903-1904
Hirsch József	1904-1915
Betucker Elek	1915-1920
Kovács Margit	1920-1921
Kiss Margit	1921-1928
Sasvári Margit	1927-1948
Buri Mária	1942-1943

A nagymajori, majd kismajori katolikus uradalmi iskola (1884-1945)

A két legnagyobb birtoktest Csorváson, a Kismajor és a Nagymajor gróf Wenckheim Antal örököseinek birtokában volt. Később gróf Wenckheim Henrik örökölte. Ezzel önállósodott a birtok, önálló tisztikara lett. Így szükségessé vált egy uradalmi iskola alapítása.

1884-ben létrejött a Nagymajorban egy uradalmi iskola, melyet a katolikus egyház működtetett. 1884. és 1887. között Frank Ferenc tanító vezetésével működött. Ekkor a Kismajorba helyezték át az iskolát. A tanító pedig Sántha Sándor lett.

Sántha Sándor 1859. március 5-én született a Nógrád vármegyei Bussán. Iskoláit Losoncon és Vácott végezte. Vácott diplomázott 1880-ban. Előbb házi tanító, 1883. szeptember 30-tól nevelő volt Parádon Gulyás János tisztartó házában. 1887. január 1-jén a kismajori iskolába került. 1893-ban átment a Rudolf-majori iskolába. Író, újságíró is volt, írásai a Békésmegyei Közlöny című lapban jelentek meg. Versek is írt, templomi énekek szövegét, melyeket Takács Lajos gyulai kántor zenésített meg. 1895. szeptember 1-jétől pedig gróf Wenckheim Dénes vésztői uradalmában volt népiskolai tanító. Neje Takácsy Erzsébet volt. Elhunyt 1914. január 3-án délelőtt, örök nyugalomra helyezték 1914. január 5-én délelőtt a római katolikus anyaszentegyház szertartása szerint a vésztői temetőben.

Sántha Sándor távozásakor az iskola létszáma 70-80 fő körül mozgott. A fele volt katolikus. Ez növelte Tátrai Károly evangélikus lelkész bátorságát és ellenállását. Folyamatos felekezeti konfliktusok forrása lett.

Az iskolában legtovább Hirsch Józsefné tanított, akinek a férje, mint láttuk az első világháború hősi halottja volt. Közel 30 évig tanította a gyermekeket ebben az iskolában. 1944-ben betegsége miatt befejezte a tanítást.

Az iskola katolikus volta nem maradt meg az 1948-as államosításig. 1945-ben az állami iskola felügyelete alá helyezték, így megszűnt az iskola katolikus jellege.

Nézzük az iskola tanítóit.

A tanító neve	A szolgálat ideje
Frank Ferenc	1884-1887
Sántha Sándor	1887-1893
Pataki János	1893-1896
Kálló Gyula	1896-1901
Takács Anna	1901-1905
Luxander András	1905-1910
Laczkó Margit	1910-1912
Kovácsik Margit	1912-1915
Özvegy Hirsch Józsefné	1915-1944

A csorvási katolikus oktatás 85 éve alatt 83 tanító oktatta azt a közel tízezer gyereket, akik ezekben az iskolában tanulták meg a betűvetés, az olvasás és a számolás néha nagyon nehéz tudományát. Többet is tettek ezek a pedagógusok, hiszen az iskolán kívüli népművelés keretei között az egészség védelmét, a sportot, a színjátszás tudományát, a nőnevelés nagyon komoly feladatait vállalták fel úgy a faluban, mint a tanyavilág földművesei, a majorságok cselédei körében.

A tanítók példaképei voltak az egykori diákoknak. Mindig tisztelettel emlegették neveiket, szigorukat, pedagógiai képességeiket. Úgy tudtak szigorúak lenni, hogy közben érződött a belőlük áradó szeretet.

Az csorvási katolikus iskolákban egységben volt az oktatás és a nevelés. Ezt bizonyítja az a számtalan kiváló tanítvány, aki példaértékűen megállták a helyüket az életben, öregbítve ezzel a csorvási katolikus iskolák hírnevét.